

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης»

I. Γενικές Παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, το οποίο κατατέθηκε στη Βουλή των Ελλήνων την 12.8.2015 και χαρακτηρίστηκε ως κατεπείγον από την Κυβέρνηση, όπως διαμορφώθηκε κατά την κοινή συνεδρίαση των Διαρκών Επιτροπών Οικονομικών Υποθέσεων, Κοινωνικών Υποθέσεων, Παραγωγής και Εμπορίου και Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, αποτελείται από τρία άρθρα.

Το άρθρο 1 περιλαμβάνει, συμφώνως προς τον τίτλο του νομοσχεδίου, «ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης», η οποία εν σχεδίο φέρεται προς «κύρωση» με τις διατάξεις του άρθρου 2.

Ειδικότερα, το άρθρο 1 αποτελείται από επτά (7) Παραγράφους.

Η Παράγραφος Α. ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού, αποτελείται δε από τρεις (3) Υποπαραγράφους.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Α.1. ρυθμίζονται θέματα ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ορισμένων μορφών επιχειρήσεων, κατ' ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη της Οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 σχετι-

2

κώς με τις ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις, τις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις και συναφείς εκθέσεις επιχειρήσεων ορισμένων μορφών, την τροποποίηση της Οδηγίας 2006/43/EK και την κατάργηση της Οδηγίας 78/660/ΕΟΚ.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Α.2. ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την άρση των περιορισμών κατά τη χορήγηση άδειας κυκλοφορίας φορητών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Α.3., μεταξύ άλλων, επαναπροσδιορίζεται η έννοια του όρου «παστεριωμένο γάλα» και ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τα σημεία πώλησης άρτου και την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών με μειωμένες τιμές.

Η Παράγραφος Β. ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αποτελείται δε από δύο (2) Υποπαραγράφους.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Β.1. τροποποιούνται και συμπληρώνονται διατάξεις του ν. 4001/2011 «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις».

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Β.2. ρυθμίζονται θέματα που αφορούν την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Η Παράγραφος Γ. ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αποτελείται δε από τρεις (3) Υποπαραγράφους.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Γ.1. ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά, ιδίως, με τον τόπο άσκησης καθηκόντων και τις αμοιβές των δικαστικών επιμελητών.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Γ.2. παρέχεται εξουσιοδότηση για την έκδοση, μέχρι 31.10.2015, κοινής απόφασης των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και Οικονομικών, με την οποία θα τροποποιηθεί το άρθρο 1 της υπ' αριθ. 111376/2012 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 13) για τη μείωση του ποσοστού αμοιβής των συμβολαιογραφικών πράξεων για ποσό αντικειμένου συναλλαγής έως 120.000 ευρώ, από 1% σε 0,8%.

Με τις ρυθμίσεις της Υποπαραγράφου Γ.3. τροποποιούνται επιμέρους ρυθμίσεις του Πτωχευτικού Κώδικα (που κυρώθηκε με τον ν. 3588/2007).

Συμφώνως προς την Αιτιολογική Έκθεση, «οι τροποποιήσεις αυτές αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου πλαισίου αλλαγών του δικαίου αφερεγγυότητας, οι οποίες θα λάβουν χώρα με πρωτοβουλία της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής, η οποία λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (...). Οι αλλαγές που προτείνονται με το παρόν αναμένεται να ανταποκριθούν στις παρατηρούμενες δυσκολίες, εισάγοντας περισσότερο εύχρηστες λύσεις και, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις αλλαγές στη διαδικασία εξυγίανσης, να διευκολύνουν τη διάσωση βιώσιμων επιχειρήσεων, επιτρέποντας σε αυτές ένα νέο ξεκίνημα, προς το γενικότερο όφελος της οικονομίας (...). Ειδικά στην προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης, οι αλλαγές που επιχειρούνται αναμένεται να καταστήσουν δυνατή την περισσότερο αποτελεσματική χρησιμοποίησή της προς όφελος οφειλετών και δανειστών, την ενίσχυση της δυνατότητας διάσωσης βιώσιμων επιχειρήσεων και διατήρησης θέσεων εργασίας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων από μη βιώσιμες επιχειρήσεις. Οι τροποποιήσεις που προτείνονται βρίσκονται σε πλήρη εναρμόνιση με τις αρχές που υιοθετεί η πρόσφατη Σύσταση της Επιτροπής της 12.3.2014 για μια νέα προσέγγιση για την επιχειρηματική αποτυχία και την αφερεγγυότητα (C 2014/1500, στο εξής “η Σύσταση”), καθώς και τις αποδεκτές διεθνείς πρακτικές στον τομέα της αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας».

Στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων:

α) Καταργούνται οι διατάξεις που προβλέπουν την αυτόματη λύση των διαρκών συμβάσεων συνεπεία της κήρυξης πτώχευσης δυνάμει αντίστοιχων συμβατικών ρητρών, με την εξαίρεση των χρηματοοικονομικών συμβάσεων, ήτοι των συμβάσεων που έχουν ως αντικείμενο την παροχή τραπεζικών, πιστωτικών, επενδυτικών, ασφαλιστικών υπηρεσιών, προκειμένου να διατηρηθεί η αξία της επιχείρησης του οφειλέτη (περ. 1 και 2).

β) Μειώνεται η προθεσμία αναγγελίας των απαιτήσεων από τρεις (3) σε έναν (1) μήνα, η προθεσμία επαλήθευσης από τρεις (3) σε έναν (1) μήνα, αλλά με κατ' εξαίρεση δυνατότητα παράτασης για δύο επιπλέον μήνες, ενώ εισάγονται σύντομες προθεσμίες έγερσης αντιρρήσεων και έκδοσης αποφάσεων επί αυτών (περ. 3, 4 και 5).

γ) Καταργείται η υποχρεωτική κλήτευση των μελών της διοίκησης στη δίκη της πτώχευσης (περ. 6).

δ) Διευρύνεται το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της προπτωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης, προκειμένου να καταλαμβάνονται όχι μόνον οφειλέτες που βρίσκονται σε κατάσταση παρούσας ή επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων κατά τρόπο γενικό, αλλά και οφειλέτες οι οποίοι, χωρίς να έχουν εισέλθει σε μια τέτοια

4

κατάσταση, αντιμετωπίζουν απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας, η οποία δύναται να αρθεί με την ένταξή τους στη διαδικασία αυτή, ενώ μειώνεται από πέντε σε τρία έτη το χρονικό διάστημα μετά το οποίο οφειλέτης, για τον οποίο έχει ήδη επικυρωθεί συμφωνία εξυγίανσης, μπορεί να υποβάλει εκ νέου αίτηση υπαγωγής (περ. 7).

ε) Καταργείται η υποχρέωση κατάθεσης από τον οφειλέτη, κατά περίπτωση, ποσού από 2.000 έως 7.000 ευρώ, με ποινή απαραδέκτου της αίτησης (περ. 8).

στ) Διευρύνεται η διάρκεια της περιόδου διαπραγμάτευσης από δύο σε τέσσερις μήνες (με δυνατότητα παράτασης για ακόμη έναν) (περ. 9).

ζ) Διευκολύνεται η χορήγηση προσωρινής αναστολής για περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει αυξημένη πιθανότητα επίτευξης της συμφωνίας (περ. 10) και αυξάνεται η διάρκειά της από δύο μήνες σε τέσσερις με δυνατότητα ανανέωσης, εφόσον αποδεικνύεται πρόοδος στις διαπραγματεύσεις και με ανώτατο όριο τους δώδεκα μήνες (περ. 11).

η) Προβλέπεται, για μια μόνον φορά, δυνατότητα αυτόματης αναστολής λήψης μέτρων ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη, σε περίπτωση υποβολής αιτήματος για άμεση επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 106β του Πτωχευτικού Κώδικα (περ. 12).

θ) Τροποποιείται η διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης που προβλέπεται στο άρθρο 106ια του Πτωχευτικού Κώδικα ως ακολούθως:

Διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής της, ώστε να καλύπτει κάθε οφειλέτη, νομικό πρόσωπο, που πληροί τα κριτήρια του άρθρου 3 του Πτωχευτικού Κώδικα, καταργείται η προϋπόθεση ύπαρξης αξιόχρεου επενδυτή ενδιαφερόμενου για την αγορά του ενεργητικού της επιχείρησης, προβλέπεται ο διορισμός εκκαθαριστή κατά το πρότυπο της διαδικασίας ειδικής διαχείρισης του ν. 4307/2014 (άρθρα 68 επ.), ρυθμίζεται η ευθύνη του εκκαθαριστή κατά τα ισχύοντα στον ν. 4307/2014 (άρθρα 69 παρ. 4), προβλέπεται ότι κύριες παρεμβάσεις μπορούν να ασκηθούν μόνον από πιστωτές του οφειλέτη που εκπροσωπούν συγκεκριμένο ποσοστό απαιτήσεων, προβλέπεται η άμεση καταβολή του προσφερόμενου τιμήματος, εισάγεται αναστολή ατομικών διώξεων σε περίπτωση αποδοχής της αίτησης και ορίζεται ότι η χρηματοδότηση καθώς και οι παροχές που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας απολαύουν του προνομίου του άρθρου 154 στοιχ. (α) (περ. 16).

ι) καταργούνται οι περιορισμοί που επιβάλλονται στη μείωση των απαιτήσεων η οποία μπορεί να συμφωνηθεί στο πλαίσιο σχεδίου αναδιοργάνωσης (περ. 17).

ια) Περιορίζεται η περίοδος απαλλαγής από χρέη φυσικών προσώπων από

δέκα σε τρία χρόνια (περ. 21).

ιβ) Ορίζεται ότι, από 1.1.2016, οι αρμοδιότητες του συνδίκου, του μεσολαβητή, του ειδικού εντολοδόχου και του ειδικού εκκαθαριστή ασκούνται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο, μετά από καταχώριση σε επαγγελματικό μητρώο, ασκεί το επάγγελμα του Συμβούλου Αφερεγγυότητας (περ. 22).

ιγ) Θεσπίζονται μεταβατικές διατάξεις για τα ανωτέρω ζητήματα αφερεγγυότητας (περ. 23).

Η Παράγραφος Δ. ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών, αποτελείται δε από δεκατρείς (13) Υποπαραγράφους, προτείνονται δε οι ακόλουθες, ιδίως, ρυθμίσεις:

α) Τροποποιήσεις του άρθρου 82 του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ν.δ. 356/1974), με γνώμονα την επιτάχυνση της διαδικασίας χαρακτηρισμού οφειλών ως ανεπίδεκτων είσπραξης, την εναρμόνιση με τις διατάξεις του άρθρου 20 του ν. 4321/2015 και με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013).

β) Διευκολύνεται η διαδικασία επιβολής κατασχέσεων εις χείρας πιστωτικών ιδρυμάτων με ηλεκτρονικά μέσα για μεγάλους οφειλέτες του Δημοσίου.

γ) Μειώνεται από 1.500 ευρώ σε 1.000 ευρώ το κατώτατο όριο του ακατάσχετου μισθών, συντάξεων, και ασφαλιστικών βοηθημάτων που καταβάλλονται περιοδικώς, καθώς και των καταθέσεων φυσικών προσώπων σε πιστωτικά ιδρύματα.

δ) Ορίζεται ποσοστό προσαύξησης 1% επί του καθυστερούμενου ποσού για κάθε μήνα καθυστέρησης κατά τη ρύθμιση οφειλών πτωχών οφειλετών του Δημοσίου.

ε) Αναπροσαρμόζεται το ποσοστό προσαύξησης εκπρόθεσμης καταβολής ληξιπρόθεσμων χρεών, οριζόμενο εφεξής βάσει του ισχύοντος επιτοκίου αναφοράς για πράξεις αναχρηματοδότησης της Ε.Κ.Τ. πλέον πέντε εκατοστιαίων μονάδων, από οκτώ που είναι σήμερα.

στ) Αναπροσαρμόζεται ο συντελεστής προκαταβολής φόρου εισοδήματος για τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες της παρ. 2 του άρθρου 71 του ν. 4172/2013, καθώς και για τα φυσικά πρόσωπα που αποκτούν εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα, και ορίζεται σε 55% για τα κέρδη που προκύπτουν στο φορολογικό έτος που αρχίζει από 1.1.2014 έως 31.12.2014, σε 75% για τα κέρδη που προκύπτουν από το φορολογικό έτος που αρχίζει από 1.1.2015 έως 31.12.2015, και σε 100% για τα κέρδη που προκύπτουν κατά τα επόμενα φορολογικά έτη.

ζ) Επιβαρύνονται με τόκο που υπολογίζεται βάσει του ισχύοντος επιτοκί-

6

ου αναφοράς για πράξεις αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ πλέον πέντε εκατοστιαίων μονάδων, αντί τριών που ισχύει σήμερα, οι βεβαιωμένες οφειλές που έχουν υπαχθεί σε πρόγραμμα ρύθμισης από τη Φορολογική Διοίκηση.

η) Τροποποιούνται επιμέρους διατάξεις του Κώδικα ΦΠΑ (ν. 2859/2000) που αφορούν το βόειο κρέας και τις υπηρεσίες εκπαίδευσης.

θ) Ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (τρόπος πληρωμής, κατάργηση απαλλαγών, παράταση μείωσης του ΕΝΦΙΑ κατά 20% και για το 2015 για τα κενά και μη ηλεκτροδοτούμενα ακίνητα κ.λπ.).

ι) Αυξάνεται, από 1.10.2015 έως 30.9.2016, ο μειωμένος συντελεστής του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) για το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης (Diesel) κινητήρων που χρησιμοποιείται αποκλειστικώς στη γεωργία, από 66 ευρώ σε 200 ευρώ ανά χιλιόλιτρο, και προβλέπεται η πλήρης κατάργηση του ως άνω μειωμένου συντελεστή από 1.10.2016.

ια) Μεταφέρονται όλες οι αρμοδιότητες που άπτονται φορολογικών και τελωνειακών θεμάτων από την Ειδική Γραμματεία του Σ.Δ.Ο.Ε. στη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, και ιδρύονται στη Γενική Γραμματεία 500 θέσεις προσωπικού που θα καλυφθούν από τους ήδη υπηρετούντες δημοσίους υπαλλήλους.

ιβ) Επανακαθορίζονται ζητήματα σχετικά με τη διενέργεια εμπρόθεσμου τεχνικού περιοδικού ελέγχου οχημάτων που είναι εγγεγραμμένα στην Ελλάδα.

ιγ) Απαλλάσσονται από κάθε αστική, πειθαρχική και ποινική ευθύνη τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης στα οποία έχει ανατεθεί η επιδίωξη της είσπραξης φορολογικών εσόδων ή η λήψη μέτρων για την αναγκαστική τους είσπραξη, εφόσον έχουν εκκινήσει τις σχετικές διαδικασίες πριν από τη συμπλήρωση της προθεσμίας παραγραφής των σχετικών απαιτήσεων.

ιδ) Τροποποιείται το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για τις μετακινήσεις του προσωπικού όλων των φορέων του Δημοσίου, των ΟΤΑ, των ν.π.ι.δ., των ν.π.δ.δ. και των Δ.Ε.Κ.Ο., καθώς και για τα έξοδα, δαπάνες και αποζημιώσεις αποσπάσεων, μεταθέσεων, τοποθετήσεων κ.λπ.

ιε) Προβλέπονται μέτρα για την τήρηση των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων ή των απαιτήσεων στο πλαίσιο της πορείας προσαρμογής σε αυτούς, ενώ αποσαφηνίζεται ο γνωμοδοτικός ρόλος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου του άρθρου 38 του ν. 4270/2014 για την ενεργοποίηση του διορθωτικού μηχανισμού από τον Υπουργό Οικονομικών σε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων.

ιστ) Καταργούνται διατάξεις που αφορούν την παραγωγή, συσκευασία και εμπορία αμπελοοινικών προϊόντων και τις οινοποιητικές εγκαταστάσεις.

ιζ) Αναπροσαρμόζονται ή καταργούνται επιμέρους φόροι και τέλη υπέρ τρίτων.

Η Παράγραφος Ε. ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, αποτελείται δε από τρεις (3) Υποπαραγράφους.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Ε.1. ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη ρύθμιση οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Ε.2. ορίζεται ότι, για όσους η συνταξιοδότηση λόγω γήρατος από τους Οργανισμούς Κύριας ή Επικουρικής Ασφάλισης συμπεριλαμβανομένης της Τράπεζας της Ελλάδος, αρχίζει από την 1.7.2015, αυτοί λαμβάνουν μόνον το ποσό της σύνταξης που προκύπτει βάσει των οικείων καταστατικών και γενικών διατάξεων (οργανικό ποσό). Εάν το ποσό που προκύπτει είναι κατώτερο του εκάστοτε προβλεπόμενου κατώτατου ορίου, χορηγείται το (οργανικό) ποσό αυτό. Μετά από τη συμπλήρωση του 67ου έτους, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 11 του ν. 3863/2010, καταβάλλεται το εκάστοτε προβλεπόμενο κατώτατο όριο. Σε περίπτωση που το προκύπτον ποσό (οργανικό ποσό) είναι μεγαλύτερο του κατώτατου ορίου, καταβάλλεται το οργανικό ποσό.

Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Ε.3. ορίζεται, μεταξύ άλλων, αφ' ενός ότι αυξάνονται από 1.1.2022 τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης για κάθε κατηγορία ασφαλισμένων σε όλους τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης, αφ' ετέρου ότι αυξάνονται σταδιακά έως την 1.1.2022 τα όρια ηλικίας των ασφαλισμένων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης που, μέχρι τη δημοσίευση του υπό ψήφιση νομοσχεδίου, δεν έχουν θεμελιώσει δικαίωμα πλήρους ή μειωμένης σύνταξης.

Η Παράγραφος ΣΤ. ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και, ιδίως, θεσπίζει μείωση τιμών των φαρμακευτικών προϊόντων «αναφοράς» μετά τη λήξη της «περιόδου προστασίας των δεδομένων» και τροποποιεί τη διαδικασία διορισμού διοικητών ή αναπληρωτών διοικητών νοσοκομείων.

Η Παράγραφος Ζ. ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργού Επικρατείας και, ιδίως, ανακαθορίζει τα όργανα και τη διαδικασία ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης των υπόχρεων προσώπων κατά τον ν. 3213/2013.

Το άρθρο 2 αποτελείται από τρεις (3) Παραγράφους.

Με τις διατάξεις της Παραγράφου Α. παρέχεται εξουσιοδότηση, αφ' ενός, στον Υπουργό Οικονομικών, προκειμένου να υπογράψει το κείμενο της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης και της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων με τίτλο «Ελλάδα – Μνημόνιο Συνεννόησης για τριετές πρόγραμμα του ΕΜΣ», όπως αυτά θα ψηφισθούν εν προκειμένω, συμφώνως προς την Παράγραφο Β. του εν λόγω άρθρου, καθώς και «τις τυχόν αναγκαίες τροποποιήσεις, διευκρινίσεις και συμπληρώσεις επί των σχεδίων αυτών και κάθε άλλο αναγκαίο έγγραφο σχετικό με τις συμβάσεις αυτές», αφ' ετέρου, στον Διευθύνοντα Σύμβουλο και τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, προκειμένου να εκπροσωπήσουν το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και να υπογράψουν το κείμενο της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης όπως αυτό θα ψηφισθεί εν προκειμένω, συμφώνως προς την Παράγραφο Β. του εν λόγω άρθρου, καθώς και «τις τυχόν αναγκαίες τροποποιήσεις για την αποκατάσταση λαθών ή τη διευκρίνιση ασαφειών του Σχεδίου που εγκρίνεται (...) και κάθε άλλο έγγραφο σχετικό με την ως άνω Σύμβαση».

Με τις διατάξεις της Παραγράφου Β. «κυρώνεται», όπως προκύπτει από την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το υπό ψήφιση νομοσχέδιο (σελ. 19) και τις διατάξεις της Παραγράφου Α., η Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (στο εξής, Σύμβαση) μεταξύ του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, της Ελληνικής Δημοκρατίας, ως δικαιούχου κράτους μέλους, της Τράπεζας της Ελλάδος, ως Κεντρικής Τράπεζας, και του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ως ταμείου ανακεφαλαιοποίησης, πάντων νομίμως εκπροσωπούμενων.

Η Σύμβαση αποτελείται από Προοίμιο και επτά (7) ενότητες («Ορισμοί και ερμηνεία», «Η χρηματοδοτική διευκόλυνση και ειδικές διευκολύνσεις», «Αποκλίσεις, προσθήκες ή αντικαταστάσεις στους Γενικούς Όρους», «Αποκλίσεις, προσθήκες ή αντικαταστάσεις στους Ειδικούς Όρους της Διευκόλυνσης», «Ημερομηνία έναρξης ισχύος των τροποποιήσεων», «Εκτέλεση της Σύμβασης» και «Συνοδευτικά έγγραφα»).

Συμφώνως προς τον τίτλο του υπό ψήφιση νομοσχεδίου καθώς και τα οριζόμενα στην Παράγραφο Α. του εν λόγω άρθρου, η Σύμβαση έχει τη μορφή σχεδίου.

Με τις διατάξεις της Παραγράφου Γ. «κυρώνεται», όπως προκύπτει από την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το υπό ψήφιση νομοσχέδιο (σελ. 19) και τις διατάξεις της Παραγράφου Α., η Συμφωνία Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων με τίτλο «Ελλάδα – Μνημόνιο Συνεν-

νώσης για τριετές πρόγραμμα του ΕΜΣ» (στο εξής, Μνημόνιο Συνεννόησης).

Το Μνημόνιο Συνεννόησης αποτελείται από ενότητες («Προοπτική και στρατηγική», «Επίτευξη βιώσιμων δημόσιων οικονομικών που στηρίζουν την ανάπτυξη και την απασχόληση», «Διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας», «Διαρθρωτικές πολιτικές για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης», «Ένα σύγχρονο κράτος και μια σύγχρονη δημόσια διοίκηση» και δύο Παραρτήματα το σώμα των οποίων απουσιάζει από το αναρτηθέν στο Διαδίκτυο κείμενο του υπό ψήφιση νομοσχεδίου).

Συμφώνως προς τα οριζόμενα στην Παράγραφο Α. του εν λόγω άρθρου, το Μνημόνιο Συνεννόησης έχει τη μορφή σχεδίου.

Τέλος, με το άρθρο 3 του νομοσχεδίου καθορίζεται η έναρξη ισχύος των διατάξεών του.

II. Παρατηρήσεις επί του άρθρου 1

A. Γενική παρατήρηση

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το εν λόγω άρθρο περιλαμβάνει επτά (7) Παραγράφους – ορισμένες εκ των οποίων αποτελούνται από τρεις (3) Υποπαραγράφους, μία δε από δεκατριείς (13) – οι οποίες ρυθμίζουν επί μέρους ζητήματα αρμοδιότητας διαφορετικών Υπουργείων.

Όπως έχει επισημανθεί και παλαιότερα (βλ. την από 6.11.2012 Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» - ν. 4093/2012), η αρχή της εξειδίκευσης, η οποία κατοχυρώνεται ρητώς στο άρθρο 74 παρ. 5 του Συντάγματος, συμφώνως προς την οποία, οι νόμοι πρέπει να αποτελούνται από ομοιογενείς, σχετικές προς το αντικείμενο του νόμου διατάξεις, διέπει και την κατάρτιση κάθε επί μέρους άρθρου νομοσχεδίου, ώστε να μην είναι επιτρεπτή η σώρευση σε ένα μόνον άρθρο διατάξεων που αφορούν σε διαφορετική, ευχερώς διακριτή, νομοθετική ύλη.

Από τη διατύπωση, εξ άλλου, των άρθρων 76 παρ. 1 και 72 παρ. 4 του Συντάγματος, συμφώνως προς την οποία η συζήτηση και η ψήφιση κάθε νομοσχεδίου και πρότασης νόμου διέρχεται τρία στάδια – πρώτα, δηλαδή, επί της αρχής των προτεινόμενων διατάξεων, στη συνέχεια για κάθε άρθρο τους ξεχωριστά, και, στο τέλος, στο σύνολο – συνάγεται ότι κάθε νομοσχέδιο και πρόταση νόμου οφείλει, κατά συνταγματική επιταγή και σε κάθε περίπτωση κατά την οποία δεν περιλαμβάνει μία και μόνη αυτοτελή ρύθμιση, να διαιρεί-

ται σε άρθρα, προκειμένου να εφαρμόζεται ομαλώς η ως άνω διαδικασία συζήτησης και ψήφισης (βλ. και Κ. Χρυσόγονου/Α. Καϊδατζή, Η μάταιη θυσία της Ιφιγένειας, Οριοθέτηση εισαγωγικών σκέψεων για την αντισυνταγματικότητα του ν. 4093/2012 για το Μεσοπρόθεσμο και για τα μέτρα εφαρμογής του, ΝοΒ 2012, σελ. 2682 επ. (2705-2707)).

Υπό το φως των ανωτέρω, και στο μέτρο που οι επί μέρους ρυθμίσεις του άρθρου 1 του νομοσχεδίου διαθέτουν κανονιστική αυτοτέλεια, θα ήταν σκόπιμο οι επτά, τουλάχιστον, Παράγραφοι του εν λόγω άρθρου να διαιρεθούν σε περισσότερα κατ' ιδίαν άρθρα.

B. Παρατηρήσεις επί των Παραγράφων

1. Επί της Παραγράφου Α. Υποπάραγραφος Α.1.

Με τις προτεινόμενες διατάξεις ρυθμίζονται ζητήματα ελέγχου χρηματοοικονομικών καταστάσεων από νόμιμους ελεγκτές ή ελεγκτικά γραφεία του ν. 3693/2008 και, συγκεκριμένως, προσδιορίζονται οι οντότητες των οποίων οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις υπόκεινται υποχρεωτικώς σε έλεγχο, η διαδικασία ορισμού των ελεγκτών, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους, καθώς και το περιεχόμενο της έκθεσης ελέγχου. Παρατηρείται ότι, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις θα έπρεπε να ενταχθούν είτε στον ν. 4308/2014 είτε στον ν. 3693/2008.

2. Επί της Παραγράφου Β. Υποπάραγραφος Β.1.

α. Επισημαίνεται ότι η Υποπάραγραφος Β.1. αποτελείται από τρία (3) Κεφάλαια και δέκα (10) άρθρα.

Δεδομένου ότι το υπό ψήφιση νομοσχέδιο διαθέτει ήδη, κατά την κύρια διάρθρωσή του, άρθρα (τα άρθρα 1, 2 και 3), θα ήταν σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η διαίρεση σε άρθρα να μην επαναλαμβάνεται σε κανονιστικές υποενότητες του νομοσχεδίου. Εν προκειμένω, για τη νομοτεχνική διαίρεση των διατάξεων της Υποπαραγράφου Β.1. θα μπορούσε να γίνει χρήση των όρων «περίπτωση» ή «στοιχείο».

β. Περαιτέρω, στο Κεφάλαιο Γ' της Υποπαραγράφου Β.1. υπό τον τίτλο «ΤΕΛΙΚΕΣ, ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «[ο]ι διατάξεις του παρόντος νόμου και η τυχόν μεταβολή που επιφέρουν στο νομικό πλαίσιο που διέπει τις συμβάσεις Προμήθειας Φυσικού Αερίου μεταξύ της ΔΕΠΑ ΑΕ και των ΕΠΑ, οι οποίες έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, δεν συνιστά σπουδαίο λόγο καταγγελίας των συμβάσεων αυτών» (άρθρο 8 παρ. 5), και ότι «[α]πό την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού καταργείται κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη που είναι αντίθετη με το περιεχόμενο των διατάξεων του νόμου αυτού ή

αναφέρεται σε θέμα που ρυθμίζεται από αυτόν» (άρθρο 9 παρ. 2).

Επισημαίνεται ότι οι ανωτέρω διατάξεις έχουν τον χαρακτήρα τελικών διατάξεων, οι οποίες αναφέρονται στο σύνολο του υπό ψήφιση νομοσχεδίου και ως εκ τούτου πρέπει να τεθούν στην οικεία θέση.

3. Επί της Παραγράφου Β. Υποπαράγραφος Β.1. άρθρο 10

Δεδομένου ότι το περιεχόμενο της προτεινόμενης διάταξης («Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις») επαναλαμβάνει σχεδόν αυτούσιο το περιεχόμενο του ακροτελεύτιου άρθρου του νομοσχεδίου, η εν λόγω διάταξη πρέπει να απαλειφθεί.

4. Επί της Παραγράφου Δ. Υποπαράγραφος Δ.1. περ. 7

Με την προτεινόμενη ρύθμιση προστίθεται παράγραφος 5 στο άρθρο 30B του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ν.δ. 356/1974) και ορίζεται ότι: «5. Ο Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Εσόδων δύναται να αποστέλλει ηλεκτρονικά στα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας τα στοιχεία των οφειλετών του Δημοσίου, με συνολική ληξιπρόθεσμη οφειλή πάνω από εβδομήντα χιλιάδες ευρώ. Τα πιο πάνω ιδρύματα υποχρεούνται να προβαίνουν αυθημερόν στις ενέργειες που απαιτούνται για τη δέσμευση των χρημάτων, που ευρίσκονται ή κατατίθενται στους λογαριασμούς των οφειλετών, μέχρι του ύψους της συνολικής οφειλής. Μετά τη δέσμευση και εντός δύο ημερών, ενημερώνεται για το ύψος του δεσμευθέντος ποσού η Φορολογική Διοίκηση, η οποία οφείλει να επιβάλει κατάσχεση, κατά τις διατάξεις του πρώτου άρθρου του παρόντος, το αργότερο σε πέντε εργάσιμες ημέρες από την ηλεκτρονική παραλαβή της ενημερωτικής απάντησης, άλλως το πιστωτικό ίδρυμα προβαίνει οίκοθεν στην άμεση άρση της επιβληθείσας δέσμευσης. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα καθορίζεται η αρμόδια υπηρεσία για τη συλλογή και αποστολή των στοιχείων, κατά το εδάφιο 1 ως και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσης παραγράφου. Με όμοια απόφαση μπορεί να μεταβάλλεται το ύψος της οφειλής του εδαφίου 1».

Ευνοήτως, η ως άνω ρύθμιση οφείλει να εντάσσεται, κατά την εφαρμογή της, στους κανόνες, τις αρχές και τις εγγυήσεις προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συμφώνως προς τις διατάξεις του ν. 2472/1997.

5. Επί της Παραγράφου Δ. Υποπαράγραφος Δ.1. περ. 12

Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις τροποποιούνται το άρθρο 48 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013) καθώς και το άρθρο 9 του Κώδικα

Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ν.δ. 356/1974), και ορίζεται ότι η «Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να επιλέγει κατά προτεραιότητα τις προς επιδίωξη της είσπραξης της οφειλής υποθέσεις με βάση κριτήρια ανάλυσης κινδύνου ή εξαιρετικά και με βάση άλλα κριτήρια, τα οποία καθορίζονται από το Γενικό Γραμματέα και δεν δημοσιοποιούνται. Ο Υπουργός Οικονομικών δύναται να ζητά, εκ των υστέρων, στοιχεία από τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων σχετικά με τα κριτήρια του προηγούμενου εδαφίου».

Παρατηρείται ότι, ούτε από την προτεινόμενη ρύθμιση ούτε από την αιτιολογική έκθεση προκύπτει ο σκοπός για τον οποίο ο Υπουργός Οικονομικών δύναται να ζητά από τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, εκ των υστέρων, στοιχεία σχετικώς προς τα κριτήρια επιλογής οφειλών προς είσπραξη.

6. Επί της Παραγράφου Δ΄ Υποπαράγραφος Δ.1. περ. 14 και 15

Με την προτεινόμενη ρύθμιση της υποπερίπτωσης α΄ της περίπτωσης 14 αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 11 του άρθρου 51 του ν. 4305/2014 και προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ως λόγος απώλειας των ευεργετημάτων της ρύθμισης ληξιπρόθεσμων οφειλών του άρθρου αυτού (με συνέπεια την υποχρέωση άμεσης καταβολής του υπολοίπου της ρυθμισθείσας οφειλής με αναδρομικό συνυπολογισμό των προσαυξήσεων, τόκων και προστίμων εκπρόθεσμης καταβολής), η μη «τακτοποίηση κατά νόμιμο τρόπο από τον οφειλέτη» άλλων ληξιπρόθεσμων οφειλών του, όχι μόνο ατομικών, αλλά και οφειλών τρίτων προσώπων «για τις οποίες έχει ευθύνη καταβολής». Αντίστοιχη ρύθμιση θεσπίζεται και με την υποπερίπτωση δ΄ της περίπτωσης 15 για τη ρύθμιση ληξιπρόθεσμων οφειλών του ν.4321/2015.

Παρατηρείται, εν προκειμένω, ότι η εξαίρεση οφειλέτη από τις ρυθμίσεις του άρθρου 51 του ν. 4305/2014 ή του ν. 4321/2015 ως προς ήδη υπαχθείσα ληξιπρόθεσμη οφειλή του, αποκλειστικώς και μόνο λόγω μη καταβολής άλλης οφειλής για την οποία ο νόμιμος τίτλος είσπραξης δεν έχει εκδοθεί στο όνομά του, αλλά σε βάρος άλλου προσώπου, και για την οποία οφειλή απλώς υπέχει αλληλέγγυα ευθύνη ή είναι συνυπόχρεος για την καταβολή της (λ.χ. ως μέλος διοίκησης νομικού προσώπου, ως κληρονόμος κ.λπ.), δηλαδή οφειλής για τη δημιουργία της οποίας ο ίδιος, ενδεχομένως, δεν είχε καμία συμμετοχή ή γνώση, αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας.

Περαιτέρω, με την υποπερίπτωση β΄ της περίπτωσης 14 προστίθεται εδάφιο δ΄ στην παράγραφο 15 του άρθρου 51 του ν. 4305/2014, συμφώνως προς το οποίο η Φορολογική Διοίκηση έχει το δικαίωμα, και μετά την υπαγωγή οφειλής σε ρύθμιση τμηματικής καταβολής, «να μειώνει την διάρκεια της ήδη χορηγηθείσας ρύθμισης εάν ο οφειλέτης έχει τη δυνατότητα σύμφωνα με τα οικονομικά του δεδομένα να πληρώνει την οφειλή του σε λιγό-

τερες δόσεις από τις αρχικά χορηγηθείσες, οποτεδήποτε καθ' όλη τη διάρκεια της ρύθμισης». Αντίστοιχη ρύθμιση θεσπίζεται και με την υποπερίπτωση β' της περίπτωσης 15 για τη ρύθμιση ληξιπρόθεσμων οφειλών του ν.4321/2015.

Παρατηρείται ότι η ως άνω θέσπιση δικαιώματος της Φορολογικής Διοίκησης να προβαίνει αναδρομικώς και μονομερώς σε τροποποίηση της διάρκειας ήδη χορηγηθείσας ρύθμισης, ενδεχομένως, δεν είναι συμβατή προς τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου.

Επισημαίνεται, επίσης, ότι η διαπίστωση της δυνατότητας του οφειλέτη «σύμφωνα με τα οικονομικά του δεδομένα να πληρώνει την οφειλή του σε λιγότερες δόσεις από τις αρχικά χορηγηθείσες» παρίσταται τελείως αόριστη τόσο ως προς την έννοια των «οικονομικών δεδομένων» και τη συνάρτησή τους με συγκεκριμένο αριθμό δόσεων της ρύθμισης, όσο και ως προς τη διαδικασία και το αρμόδιο όργανο για τη διαπίστωσή της.

7. Επί της Παραγράφου Δ' Υποπαράγραφος Δ.1. περ. 16 και Υποπαράγραφος Δ.2. περ. 5

Με τις εν λόγω διατάξεις θεσπίζεται η δυνατότητα να επιτρέπεται, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Υπουργού Οικονομικών ως προς το ύψος της δαπάνης, «κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης που εφαρμόζεται κατά τη διαδικασία προμηθειών του Δημοσίου, η προμήθεια της παροχής υπηρεσίας για την ανάπτυξη ειδικού λογισμικού (...), με απευθείας ανάθεση», καθώς και «η προμήθεια με απευθείας ανάθεση ειδικού λογισμικού ερευνών και ανάλυσης στοιχείων, καθόσον, για λόγους τεχνικούς, η σύμβαση αυτή μπορεί να ανατεθεί μόνο σε ορισμένο οικονομικό φορέα», αντιστοίχως.

Αυτονόητο είναι ότι οι ως άνω εξαιρέσεις από την εφαρμογή του ελληνικού δικαίου περί προμηθειών του Δημοσίου δεν αποτελούν εξαιρέσεις και από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί δημόσιων συμβάσεων, οι κανόνες του οποίου εφαρμόζονται πλήρως εν προκειμένω.

8. Επί της Παραγράφου Δ' Υποπαράγραφος Δ.2. περ. 1

Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις της υποπερίπτωσης β' τροποποιείται η περίπτωση ιβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 22 του Κώδικα ΦΠΑ (ν. 2859/2000) και περιορίζεται το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής από ΦΠΑ των υπηρεσιών εκπαίδευσης. Συγκεκριμένως, ορίζεται ότι από τον ΦΠΑ απαλλάσσονται οι υπηρεσίες εκπαίδευσης που παρέχονται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου, καθώς και από λοιπούς οργανισμούς, εφόσον πληρούν α-

θροιστικώς τις ακόλουθες προϋποθέσεις: «i. δεν έχουν ως σκοπό τη συστηματική επιδίωξη του κέρδους, τα ενδεχόμενα δε κέρδη τους δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να διανέμονται, αλλά να διατίθενται για τη διατήρηση ή τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, ii. η διοίκηση και διαχείριση των εν λόγω οργανισμών πρέπει να ασκείται ουσιαστικά χωρίς μισθό, από πρόσωπα που δεν έχουν, είτε αυτά τα ίδια είτε μέσω τρίτων προσώπων, άμεσο ή έμμεσο συμφέρον από τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης των σχετικών δραστηριοτήτων, iii. οι τιμές τους πρέπει να είναι κατώτερες από αυτές που καθορίζονται για ανάλογες πράξεις εμπορικών επιχειρήσεων, οι οποίες υπόκεινται στο ΦΠΑ, iv. η απαλλαγή δεν πρέπει να δημιουργεί κίνδυνο στρέβλωσης των όρων του ανταγωνισμού».

Επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς το στοιχείο θ' του άρθρου 132 παρ. 1 της Οδηγίας 2006/112/EK του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2006 σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, τα κράτη μέλη απαλλάσσουν από τον ΦΠΑ «θ) την εκπαίδευση των παιδιών ή των νέων, τη σχολική ή πανεπιστημιακή εκπαίδευση, την επαγγελματική εκπαίδευση, επιμόρφωση ή επανακατάρτιση καθώς και τις στενά συνδεδεμένες με αυτές παροχές υπηρεσιών και παραδόσεις αγαθών, που πραγματοποιούνται από οργανισμούς δημόσιου δικαίου που επιδιώκουν τους ανωτέρω σκοπούς ή από οργανισμούς που το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος αναγνωρίζει ότι έχουν παρεμφερείς σκοπούς».

Επίσης, το άρθρο 133 της ανωτέρω Οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι η χορήγηση σε οργανισμούς, εκτός των οργανισμών δημόσιου δικαίου, της ως άνω απαλλαγής «εξαρτάται από την τήρηση μιας ή περισσότερων από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) οι εν λόγω οργανισμοί δεν πρέπει να έχουν ως σκοπό τη συστηματική επιδίωξη του κέρδους, τα ενδεχόμενα δε κέρδη τους δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να διανέμονται, αλλά να διατίθενται για τη διατήρηση ή τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών,

β) η διοίκηση και διαχείριση των εν λόγω οργανισμών πρέπει να ασκείται ουσιαστικά χωρίς μισθό, από πρόσωπα που δεν έχουν, είτε αυτά τα ίδια είτε μέσω τρίτων προσώπων, άμεσο ή έμμεσο συμφέρον από τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης των σχετικών δραστηριοτήτων,

γ) οι τιμές τις οποίες καθορίζουν οι εν λόγω οργανισμοί πρέπει να έχουν εγκριθεί από τις δημόσιες αρχές ή να μην υπερβαίνουν παρόμοιες εγκεκριμένες τιμές ή, εάν πρόκειται για πράξεις για τις οποίες δεν προβλέπεται έγκριση τιμής, οι τιμές πρέπει να είναι κατώτερες αυτών που καθορίζονται για ανάλογες πράξεις από εμπορικές επιχειρήσεις οι οποίες υπόκεινται στον ΦΠΑ,

δ) οι απαλλαγές δεν πρέπει να δημιουργούν κίνδυνο στρέβλωσης των όρων του ανταγωνισμού σε βάρος των εμπορικών επιχειρήσεων που υπόκεινται στον ΦΠΑ».

Εν προκειμένω, ο Έλληνας νομοθέτης επιλέγει τη θέσπιση σωρευτικώς όλων των ανωτέρω δυνητικών προϋποθέσεων που προβλέπει η Οδηγία, παρατηρείται δε ειδικώς δε ως προς την τρίτη και τέταρτη εξ αυτών ότι, λόγω της γενικότητας της διατύπωσής τους, είναι προφανές ότι θα δημιουργήσουν σημαντικά ερμηνευτικά προβλήματα κατά την εφαρμογή τους.

9. Επί της Παραγράφου Δ. Υποπαράγραφος Δ.7. περ. 1

Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις της υποπερίπτωσης α' ορίζεται ότι «από 30.10.2015, όλες οι αρμοδιότητες και καθήκοντα που άπτονται φορολογικών και τελωνειακών υποθέσεων, μεταφέρονται, από την Ειδική Γραμματεία του Σ.Δ.Ο.Ε., στην Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων (Γ.Γ.Δ.Ε.) του Υπουργείου Οικονομικών». Επισημαίνεται ότι, για λόγους ασφάλειας δικαίου, θα πρέπει να προσδιορισθούν επακριβώς, με αναφορά στις επιμέρους διατάξεις που ρυθμίζουν ζητήματα αρμοδιοτήτων της Ειδικής Γραμματείας του Σ.Δ.Ο.Ε. (βλ., ενδεικτικώς, άρθρο 30 ν. 3296/2004 και άρθρα 107 έως 113 του π.δ. 111/2014), ποιες είναι οι αρμοδιότητες και τα «καθήκοντα που άπτονται φορολογικών και τελωνειακών υποθέσεων» που μεταφέρονται στη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, λαμβανομένου υπόψη ότι μεγάλο μέρος αυτών έχει ήδη μεταφερθεί στη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων με την υποπερίπτωση β' της περίπτωσης 3 της υποπαραγράφου Ε.2. της παραγράφου Ε' του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, όπως προστέθηκε με την περίπτωση 1 της υποπαραγράφου Β.1. της παραγράφου Β' του άρθρου πρώτου του ν. 4152/2013, και ασκείται από την Υπηρεσία Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων (Υ.Ε.Δ.Δ.Ε.), που συστάθηκε με την Απόφαση ΓΓΔΕ Δ6Α/1058824/8.4.2014 (ΦΕΚ Β' 865) (βλ. και άρθρο 62 του π.δ. 111/2004).

Περαιτέρω, με την υποπερίπτωση γ' ορίζεται ότι «με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται οι λεπτομέρειες και κάθε διαδικαστικό ζήτημα για την μεταφορά 3.500 υποθέσεων που ελέγχονται από την Ειδική Γραμματεία του Σ.Δ.Ο.Ε. στη Γ.Γ.Δ.Ε. (...) Η αντιμετώπιση των υπολοίπων υποθέσεων, που θα παραμείνουν στην Ε.Γ. του Σ.Δ.Ο.Ε. θα καθορισθεί με νομοθετική ρύθμιση μέχρι την 30.10.2015». Εν σχέσει προς τη ρύθμιση του τελευταίου εδαφίου, πέραν του ότι στερείται κανονιστικού χαρακτήρα, επισημαίνεται το σοβαρό ενδεχόμενο παραγραφής μεγάλου αριθμού υποθέσεων που θα παραμείνουν στο Σ.Δ.Ο.Ε., για τις οποίες η παραγραφή επέρχεται στις 31.12.2105 (βλ., συναφώς, και υποπερίπτωση ε').

10. Επί της Παραγράφου Δ. Υποπαράγραφος Δ.9

Στην παράγραφο 1 του άρθρου πρώτου υποπαράγραφος Δ.9. ορίζεται ότι τα όργανα της φορολογικής διοίκησης τα οποία έχουν αρμοδιότητα για την επιδίωξη είσπραξης των δημοσίων εσόδων ή στα καθήκοντα των οποίων ανάγεται η λήψη μέτρων για την αναγκαστική είσπραξη των δημοσίων εσόδων κατά τις διατάξεις του ΚΕΔΕ και του ΚΦΔ, δεν υπέχουν αστική, πειθαρχική και ποινική ευθύνη για την παραγραφή αυτών, εφόσον έχει εκκινήσει η διαδικασία αναγκαστικής είσπραξης πριν από την συμπλήρωση της προθεσμίας παραγραφής. Εξαιρέση αποτελεί η περίπτωση που, βάσει του πορίσματος ειδικού ελέγχου που διατάσσεται από τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, αποδίδεται δόλος στα όργανα αυτά για πράξεις ή παραλείψεις τους που συντέλεσαν στην παραγραφή των δημοσίων εσόδων, με σκοπό ίδιον όφελος ή όφελος τρίτου. Στην παράγραφο 4 ορίζεται ότι οι εκκρεμείς διώξεις συνεχίζονται μόνο με βάση το πόρισμα του ειδικού ελέγχου, εφόσον με αυτό αποδίδεται στον διωκόμενο δόλος και σκοπός οφέλους για τον ίδιο ή τρίτο και ότι κατά την διάρκεια της αναστολής των διώξεων αναστέλλεται η παραγραφή του πειθαρχικού και ποινικού αδικήματος.

Εν προκειμένω, παρατηρούνται τα εξής: α) από πλευράς ουσιαστικού δικαίου, η ποινική ευθύνη των υπαλλήλων για παράβαση καθήκοντος προϋποθέτει δόλο και σκοπό πορισμού οφέλους είτε για τον ίδιο τον υπάλληλο ή για τρίτο (άρθρο 259 ΠΚ) και, επομένως, η ποινική έννοια της παράβασης καθήκοντος είναι στενότερη από την αντίστοιχη στο πειθαρχικό δίκαιο. Συνεπώς, η ρύθμιση περί εξαιρέσης από την απαλλαγή από την ποινική ευθύνη των υπαλλήλων, όταν πράττουν με δόλο και σκοπό να ωφεληθούν τους ίδιους ή τρίτους, είναι άνευ αντικειμένου, β) από πλευράς δικονομικού δικαίου η ύπαρξη πορίσματος ειδικού ελέγχου που διατάσσεται από τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων πριν από την έναρξη της ποινικής δίωξης μπορεί να αντικαταστήσει την προκαταρκτική εξέταση στο πρότυπο του άρθρου 43 παρ.1 ΚΠΔ. Σε ό,τι όμως αφορά τις εκκρεμείς ποινικές δίκες, σημειώνεται ότι αποτελεί αντικείμενο της ποινικής διαδικασίας η διαπίστωση των στοιχείων της ειδικής υπόστασης του εγκλήματος και, επομένως, του δόλου ή του σκοπού πορισμού οφέλους. Συνεπώς, εφόσον η τιμωρία των εγκλημάτων ανήκει στα ποινικά δικαστήρια, η εξακολούθηση της ποινικής δίωξης μόνο αν το πόρισμα ειδικού ελέγχου διαπιστώνει τον δόλο και τον σκοπό οφέλους, αντιβαίνει στο άρθρο 96 παρ.1 του Συντάγματος.

11. Επί της Παραγράφου Δ. Υποπαράγραφος Δ.10.

α. Επισημαίνεται ότι η Υποπαράγραφος Δ.10. αποτελείται από τέσσερα (4) Κεφάλαια, είκοσι οκτώ (28) άρθρα και ένα Παράρτημα.

Σχετικώς με τη διαίρεση των διατάξεων της εν λόγω Υποπαραγράφου σε «άρθρα», βλ., ανωτέρω, την Παρατήρηση επί της Παραγράφου Β. Υποπαραγράφος Β.1. (α).

6. Συμφώνως προς την προτεινόμενη ρύθμιση (άρθρο 2 παρ.1), στις διατάξεις της υποπαραγράφου αυτής «υπάγονται οι μετακινούμενοι με οποιαδήποτε ιδιότητα, με εντολή φορέα του Δημοσίου, όπως αυτός ορίζεται στην παρ. στ´ του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α´ 143), συμπεριλαμβανομένων των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (Α.Δ.Α.) με νομική προσωπικότητα, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α´ και β´ βαθμού, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.), των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (Ο.Κ.Α.) και των φορέων της περίπτωσης 12 της υποπαραγράφου Γ1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Α´ 222), στο εσωτερικό ή το εξωτερικό, για εκτέλεση ή παροχή υπηρεσίας, ειδική αποστολή, για συμμετοχή σε ημερίδες, διημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια, εκπαίδευση και μετεκπαίδευση, καθώς και οι μετατιθέμενοι, αποσπώμενοι ή τοποθετούμενοι».

Επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς την περίπτωση στ´ της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014, η Βουλή των Ελλήνων δεν περιλαμβάνεται στην έννοια του Δημοσίου, παρά μόνο για λόγους στατιστικής ταξινόμησης και μόνο ως προς τον προϋπολογισμό εξόδων και τον ισολογισμό-απολογισμό αυτής. Συνεπώς, ζητήματα δαπανών, εξόδων και αποζημιώσεων μετακίνησης των βουλευτών και του προσωπικού της Βουλής δεν καταλαμβάνονται από τις ρυθμίσεις της προτεινόμενης υποπαραγράφου Δ.10 και, επομένως, πρέπει να γίνει σχετική διόρθωση στο κείμενο του νομοσχεδίου.

12. Επί της Παραγράφου Δ´ Υποπαραγράφος Δ.13. περ. 14

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται ότι «Ο επιβαλλόμενος δυνάμει της διάταξης του άρθρου 39 του ΒΔ 24/9/1958 φόρος 3% υπέρ Δήμων και κοινοτήτων επί της αξίας του πωλουμένου στο εσωτερικό ζύθου, ο οποίος καταβάλλεται από τις επιχειρήσεις παραγωγής ζύθου, θα καταβάλλεται εφεξής υπέρ του Δημοσίου. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ρυθμίζονται τα ειδικότερα ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος». Επισημαίνεται ότι η παρεχόμενη στον Υπουργό Οικονομικών εξουσιοδότηση παράσταται πολύ γενική και, ως εκ τούτου, δεν φαίνεται να συνάδει προς τις επιταγές του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος. Πέραν δε αυτού, η ρύθμιση πρέπει να συμπληρωθεί ως προς την εφαρμογή και στον φόρο αυτόν του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, τον προσδιορισμό της αρμόδιας υπηρεσίας της Φορολογικής Διοίκησης για την απόδοση του φόρου, την επιβολή κυρώσεων κ.λπ.

13. Επί της Παραγράφου Ε. Υποπαράγραφοι Ε.2 και Ε.3.**α. Γενική παρατήρηση**

Επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς την παρ. 2 εδ. β΄ του άρθρου 73 του Συντάγματος, «τα νομοσχέδια για συντάξεις πρέπει να είναι ειδικά· δεν επιτρέπεται, με ποινή την ακυρότητα, να αναγράφονται διατάξεις για συντάξεις σε νόμους που αποσκοπούν στη ρύθμιση άλλων θεμάτων».

Στο πλαίσιο αυτό, ο τίτλος του νομοσχεδίου πρέπει να υποδηλώνει ότι είναι συνταξιοδοτικό και, πάντως, δεν αποκλείεται στο τέλος συνταξιοδοτικού νομοσχεδίου να τίθενται και διατάξεις που αφορούν άλλα θέματα (βλ. Π. Παραρά, Σύνταγμα 1975 – Corpus, II, 1985, σελ. 385).

β. Με τις διατάξεις της Υποπαράγραφου Ε.2. ορίζεται ότι «Για όσους η συνταξιοδότηση λόγω γήρατος από τους Οργανισμούς Κύριας ή Επικουρικής Ασφάλισης αρχίζει από την 1.7.2015 και εφεξής, λαμβάνουν μόνον το ποσό της σύνταξης που προκύπτει βάσει των οικείων καταστατικών και γενικών διατάξεων (οργανικό ποσό). Εάν το ποσό που προκύπτει είναι κατώτερο του εκάστοτε προβλεπόμενου κατώτατου ορίου χορηγείται το (οργανικό) ποσό αυτό. Μετά από τη συμπλήρωση του 67ου έτους, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 11 του ν. 3863/2010, καταβάλλεται το εκάστοτε προβλεπόμενο κατώτατο όριο. Σε περίπτωση που το προκύπτον (οργανικό) ποσό είναι μεγαλύτερο του κατώτατου ορίου καταβάλλεται το (οργανικό) ποσό αυτό», με τις δε διατάξεις της Υποπαράγραφου Ε.3. ορίζεται, μεταξύ άλλων, αφ΄ ενός ότι αυξάνονται από 1.1.2022 τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης για κάθε κατηγορία ασφαλισμένων σε όλους τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης, αφ΄ ετέρου ότι αυξάνονται σταδιακά έως την 1.1.2022 τα όρια ηλικίας των ασφαλισμένων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης που μέχρι τη δημοσίευση του υπό ψήφιση νομοσχεδίου δεν έχουν θεμελιώσει δικαίωμα πλήρους ή μειωμένης σύνταξης.

Όπως έχει επισημανθεί και σε παλαιότερες εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής [βλ., ενδεικτικώς, Εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής της 15.7.2015 επί του Νοσχ ««Επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (Ε.Μ.Σ.)», της 5.7.2010 επί του Νοσχ «Νέο ασφαλιστικό σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις», της 13.12.2010 επί του Νοσχ «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας», της 28.6.2011 επί του Νοσχ «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015», της 17.10.2011 επί του Νοσχ «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο, βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-

2015», της 6.11.2012 επί του Νοσχ «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 και της 12.1.2013 επί του Νοσχ «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου "Έγκριση των Σχεδίων των Συμβάσεων Τροποποίησης της Κύριας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (...)" και άλλες διατάξεις», η κρατική μέριμνα για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, θεμελιώνει αντίστοιχο κοινωνικό δικαίωμα (στη θεωρία γίνεται λόγος και για σχετική θεσμική εγγύηση ή συνταγματική εντολή, βλ., λ.χ., Γ. Λεβέντη, Τα κοινωνικά δικαιώματα του πολίτη, ΤοΣ, 1976, σελ. 172). Όπως προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρου 22 παρ. 5, το Σύνταγμα επιφυλάσσει στον κοινό νομοθέτη την ευχέρεια να ρυθμίζει τα θέματα που αναφέρονται στην οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων, στο πλαίσιο των κανόνων που τίθενται από τις εν γένει συνταγματικές διατάξεις, ιδίως περί ισότητας, καθώς και προστασίας της οικογένειας και της υγείας (άρθρα 4 και 21 Συντάγματος. Βλ., ενδεικτικώς, ΣτΕ 2747/1981, ΕΔΚΑ 1982, σελ. 271. Πρβλ. Κ. Κρεμαλή, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, σελ. 38, επ., Α. Πετρόγλου, Η συνταγματική προστασία της Κοινωνικής Ασφάλισης, ΕΔΚΑ 1976, σελ. 690 επ.).

Ειδικότερα, οι σχέσεις της κοινωνικής ασφάλισης ρυθμίζονται από τον νομοθέτη ελευθέρως, με γνώμονα αφενός την προαγωγή της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων (ΣτΕ Ολ 2973/1991, ΕΔΚΑ, 1992, σελ. 186), αφετέρου την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου (ΣτΕ 2983/1989, ΕΔΚΑ 1992, σελ. 93), ώστε να μην τίθενται σε κίνδυνο οι μελλοντικές ασφαλιστικές παροχές. Ως προς δε τη μορφή του ασφαλιστικού φορέα, «(η) μόνη δέσμευση που επιβάλλει το Σύνταγμα (...), εκεί όπου ο νόμος καθιερώνει την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση και θεσπίζει την υποχρεωτική καταβολή ασφαλιστικής εισφοράς, είναι η παροχή της κοινωνικής ασφάλισης είτε από μόνο το Κράτος, είτε από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου» (ΣτΕ Ολ 3100/2001, ΝοΒ 2002, σελ. 235, 2692/1993, ΤοΣ 1994, σελ. 895).

Εν συνεχεία, ο ασφαλιστικός δεσμός αποτελεί μεν τη βάση θεμελίωσης του σχετικού δικαιώματος και η σχέση κρατήσεων-παροχών πρέπει να γίνεται γενικώς σεβαστή (ΣτΕ 3152/1992, Ε.Δ.Κ.Α. 1994, σελ. 145), η αρχή της ανταποδοτικότητας, όμως, ως αρχή της αναλογίας μεταξύ ασφαλιστικών εισφορών και ασφαλιστικών παροχών, «δεν αποτελεί συνταγματικώς κατοχυρωμένο κανόνα», υπό την έννοια της απόλυτης αναλογίας εισφορών και πα-

ροχών (βλ., ενδεικτικώς, ΣτΕ 724-725/2010, ΣτΕ 157/2009 ΔιΔικ 2010, σελ. 354, ΣτΕ 2535/2008, ΔιΔικ 2009, σελ. 1234, ΣτΕ 1022/2005, ΕΔΚΑ 2005 σελ. 654). Δύνатаι, κατά συνέπεια, να κάμπτεται νομοθετικώς, είτε όταν για την κάλυψη του κεφαλαίου συνεισφέρουν, εκτός από τις ασφαλιστικές κρατήσεις, και κοινωνικοί πόροι ή το Δημόσιο (ΣτΕ 136/1989, ΤοΣ 1989, σελ. 681), είτε, κατ' εφαρμογή της αρχής της κοινωνικής αλληλεγγύης, για να ενισχυθούν, περαιτέρω, υστερούντες εισοδηματικώς ασφαλισμένοι (βλ. ΣτΕ 3096/2001, ΤοΣ 2001, σελ. 128).

Εξ άλλου, ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται να προβαίνει σε ρυθμίσεις του ύψους των συντάξεων κατόπιν στάθμισης των υφιστάμενων συνθηκών (ΣτΕ 1166/1989, ΕλλΔνη 1991, σελ. 397, ΣτΕ 2535/2008, ΔιΔικ 2009, σελ. 1234), μπορεί δε να μειώνει τις συντάξιμες αποδοχές, χωρίς να προσβάλλει κεκτημένο δικαίωμα του συνταξιούχου (ΕλΣ 236/1991, ΔιΔικ 1991, σελ. 702), προκειμένου «να επιτύχει την εξυγίανση του ασφαλιστικού συστήματος της Χώρας, εξυπηρετώντας με τον τρόπο αυτό το δημόσιο συμφέρον (ΣτΕ 2522/2008 και 1613/2007)». Δεν κωλύεται, τέλος, να μεταβάλλει για το μέλλον το σύστημα συνταξιοδότησης κατηγοριών ασφαλισμένων, ιδίως δε το ύψος των ασφαλιστικών παροχών, με γνώμονα την εξυπηρέτηση του γενικότερου συμφέροντος, ενόψει των εκάστοτε βιοτικών αναγκών που επικρατούν και των οικονομικών δυνατοτήτων των ασφαλιστικών οργανισμών (Πρβλ. ΣτΕ Ολ 542/1999, 615/1991, 3552/1990, 3984/1987 κ.ά.).

Βασικό, πάντως, περιεχόμενο της κοινωνικής ασφάλισης «αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.) οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι), και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του. (...). Εφ' όσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές και αποκτά, κατ' αρχήν, αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει παροχή, η οποία, χωρίς να απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου». (...) Έτσι, εν όψει, «ιδιαιτέρως, του προπεριγραφέντος δημοσίου σκοπού (διασφάλιση στους εργαζομένους ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης εγγύς εκείνου που είχαν κατά τον εργασιακό τους βίο), δικαιολογείται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από το νομοθέτη της κοινωνικής ασφάλισης ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτής αποκλειστικώς από το κράτος ή από νομικά

πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 5024/1987 Ολ., 2690, 2692/1993 Ολ., 3096-3101/2001 Ολ.)». Βλ., σχετικώς, πρόσφατη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας [ΣτΕ(Ολ) 2287/2015, σκέψη 7, ΔΕΝ 2015, σελ. 753 επ. Παρόμοιες οι ΣτΕ(Ολ) 2288-2290/2015].

γ. Με τις διατάξεις της Υποπαραγράφου Ε.3. περίπτ. 2α), 3 και 6 θεσπίζεται αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης ασφαλισμένων, κατ' αναφορά προς «τους πίνακες του άρθρου αυτού».

Θα ήταν σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας και σαφήνειας του νομοθετικού κειμένου, την πρώτη φορά που στο κείμενο του νομοσχεδίου γίνεται αναφορά στους εν λόγω πίνακες, να προστεθεί η φράση «οι οποίοι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παρόντος νόμου».

III. Παρατηρήσεις επί του άρθρου 2

1. Επί της Παραγράφου Α.

Με τις διατάξεις της Παραγράφου Α. παρέχεται εξουσιοδότηση, μεταξύ άλλων, στον Διευθύνοντα Σύμβουλο και τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, προκειμένου να υπογράψουν «τη Σύμβαση που αναφέρεται στο παρόν άρθρο (...) με τις τυχόν αναγκαίες τροποποιήσεις (...) του Σχεδίου που εγκρίνεται με το προηγούμενο άρθρο (...)».

Εν προκειμένω, εκ παραδρομής αναφέρεται ότι το εν λόγω σχέδιο της Σύμβασης εγκρίνεται «με το προηγούμενο άρθρο», αντί του ορθού «με την επόμενη Παράγραφο».

2. Επί των Παραγράφων Β. και Γ.

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, από τον τίτλο του υπό ψήφιση νομοσχεδίου, τις διατάξεις της Παραγράφου Α. και την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το υπό ψήφιση νομοσχέδιο, προκύπτει ότι με τις διατάξεις των Παραγράφων Β. και Γ. «κυρώνονται» δύο κείμενα που παρατίθενται υπό μορφή σχεδίου: η Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης και η Συμφωνία Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων με τίτλο «Ελλάδα – Μνημόνιο Συνεννόησης για τριετές πρόγραμμα του ΕΜΣ».

Το Σύνταγμα χρησιμοποιεί τον όρο «κύρωση», προκειμένου να περιγράψει νομοθετική διαδικασία που τηρείται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (λ.χ., άρθρο 28 παρ. 2: «Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλα κράτη, μπορεί να αναγνωρισθούν, με συνθήκη ή συμφωνία, σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση νόμου που κυρώνει αυτή τη συνθήκη ή

συμφωνία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών», άρθρο 36 παρ. 2: «Οι συνθήκες για εμπόριο, φορολογία, οικονομική συνεργασία και συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις, και όσες άλλες περιέχουν παραχωρήσεις για τις οποίες, σύμφωνα με άλλες διατάξεις του Συντάγματος, τίποτε δεν μπορεί να οριστεί χωρίς νόμο, ή οι οποίες επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες, δεν ισχύουν χωρίς τυπικό νόμο που τις κυρώνει», άρθρο 36 παρ. 4: «Η κύρωση διεθνών συνθηκών δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο νομοθετικής εξουσιοδότησης κατά το άρθρο 43 παράγραφοι 2 και 4», άρθρο 44 παρ. 1: «1. Σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου. Οι πράξεις αυτές υποβάλλονται στη Βουλή για κύρωση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 72 παράγραφος 1, μέσα σε σαράντα ημέρες από την έκδοσή τους ή μέσα σε σαράντα ημέρες από τη σύγκληση της Βουλής σε σύνοδο. Αν δεν υποβληθούν στη Βουλή μέσα στις προαναφερόμενες προθεσμίες ή αν δεν εγκριθούν από αυτή μέσα σε τρεις μήνες από την υποβολή τους, παύουν να ισχύουν στο εξής», άρθρο 48 παρ. 5: «Αφότου αρχίσουν να ισχύουν τα μέτρα των προηγούμενων παραγράφων ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, μπορεί να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, για να αντιμετωπιστούν επείγουσες ανάγκες ή για να αποκατασταθεί ταχύτερα η λειτουργία των συνταγματικών θεσμών. Οι πράξεις αυτές υποβάλλονται για κύρωση στη Βουλή μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από τη σύγκληση της σε σύνοδο και παύουν να ισχύουν στο εξής, αν δεν υποβληθούν στη Βουλή μέσα στις παραπάνω προθεσμίες ή δεν εγκριθούν από αυτή μέσα σε δεκαπέντε ημέρες αφότου υποβλήθηκαν», άρθρο 76 παρ. 6: «Η επιψήφιση δικαστικών ή διοικητικών κωδίκων, που συντάχθηκαν από ειδικές επιτροπές, οι οποίες έχουν συσταθεί με ειδικούς νόμους, μπορεί να γίνει από την Ολομέλεια της Βουλής με ιδιαίτερο νόμο που τους κυρώνει στο σύνολο τους», άρθρο 79 παρ. 7: «Το αργότερο μέσα σε ένα έτος από τη λήξη του οικονομικού έτους κατατίθεται στη Βουλή ο απολογισμός, καθώς και ο γενικός ισολογισμός του Κράτους, που συνοδεύονται υποχρεωτικά από την κατά το άρθρο 98 παράγραφος 1 περίπτωση ε' έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εξετάζονται από ειδική επιτροπή βουλευτών και κυρώνονται από την Ολομέλεια της Βουλής, σύμφωνα με όσα ορίζει ο Κανονισμός»).

Υπό το φως των ανωτέρω και δεδομένου ότι, εν προκειμένω, πρόκειται για σχέδια και όχι για συναφθείσες συμφωνίες, θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο, η λέξη «κύρωση» στον τίτλο, να αντικατασταθεί με τη λέξη «έγκριση». Για λόγους δε νομοτεχνικής αρτιότητας, θα ήταν σκόπιμο να αναφέρεται

ρητώς στην αρχή της Παραγράφου Β. και της Παραγράφου Γ. ότι «Εγκρίνεται το ακόλουθο σχέδιο σύμβασης/συμφωνίας:».

Αθήνα, 13 Αυγούστου 2015

Οι εισηγητές
Αθανασία Διονυσοπούλου
Λέκτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών
(Για την παρατήρηση II.B.10.)

Δημήτριος Βασιλείου (Για την παρατήρηση II.B.2.)
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Γεώργιος Φωτόπουλος
Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αν. Καθηγητής του Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών